

asertorické nebo negující – znamená budovat metafyziku, jež je povaze jeho teoretického myšlení cizí. Přirozené přesvědčení o existenci vnějšího světa, které bezpochyby sdílel i Hume, je něco jiného, ale jak říká A. J. Ayer, náš filosof „explicitně netvrdí ani to, že naše přirozené přesvědčení je oprávněné“. (/5/, s. 38) Lze namítnout, že oprávněnost takového přesvědčení je zaručena již tím, že ho máme. Jde jen o to je vysvětlit. Domníváme se, že právě toto Hume činí. Nesnaží se dát odpověď na otázku, zda vnější svět existuje či nikoli, ale spíše chce zjistit, co tvoří základ našeho přesvědčení, že tomu tak je. Humovy závěry jsou v porovnání s jeho předchůdci skeptické. To ostatně ukazují už předchozí kapitoly pojednávající o skepsi vzhledem k rozumu a ke smyslům. Zpochybnění pojmu materiální substance jakožto obecného základu vnější existence je už jen dalším nutným logickým krokem, a proto nevyvolává mezi Humovými komentátory diskusi, jež by zasluhovala zvláštní pozornost.

Dvěma kapitolám o substance v Treatise tvoří protiváhu pouze paragraf 122 v Enquiry namířený proti rozlišování mezi primárními a sekundárními kvalitami a proti abstraktním idejím.

D U C H

Pátý oddíl – O nehmotnosti duše – začíná optimistickým očekáváním, že intelektuální svět není zatížen takovými rozpory jako svět přírodní. Další pojednání, a zejména Humovo přiznání v Appendixu (s. 633–636), jsou důkazem, že se toto očekávání nesplnilo. Kontroverznost tematiky je ostatně zjevná už v první otázce, kterou Hume klade filosofům domnívajícím se, že mají vědomost o materiální či nemateriální substance jakožto základu, vůči němuž jsou percepce inherentní: „*Co míní substancí a inherencí?*“ (/77/, s. 232) Konstantou Humovy metody objasňování idejí je hledání příslušných impresí. Ve vztahu k problematice substance vznáší Hume další otázky: „Jak jinak může impresie reprezentovat substance než tak, že se jí podobá? A jak se impresie může podobat substance, když podle této filosofie sama není substancí a nemá žádnou ze zvláštních kvalit či charakteristik substance?“ (/77/, s. 233)

Typicky pozitivistický postoj zaujímá myšlenkou o „zanechání otázky o *tom, co může nebo nemůže být*, ve prospěch toho, *co skutečně je*“ (/77/, s. 233) – a tím má být impresie, z níž idea substance povstává. Taková impresie samozřejmě není. Je-li substance definována jako to, co může existovat samo o sobě, pak této definici vyhovuje všechno, co si lze pomyslet, a tedy i percepce: „jelikož všechny naše percepce jsou navzájem odlišné..., mohou být považovány

